

Edukacja IPN

<https://edukacja.ipn.gov.pl/edu/oben/gdansk/wystawy-w-regionie/katalog-wystaw/116584,Anna-Walentynowicz-Legenda-Solidarnosci-19292010.html>

20.04.2024, 04:29

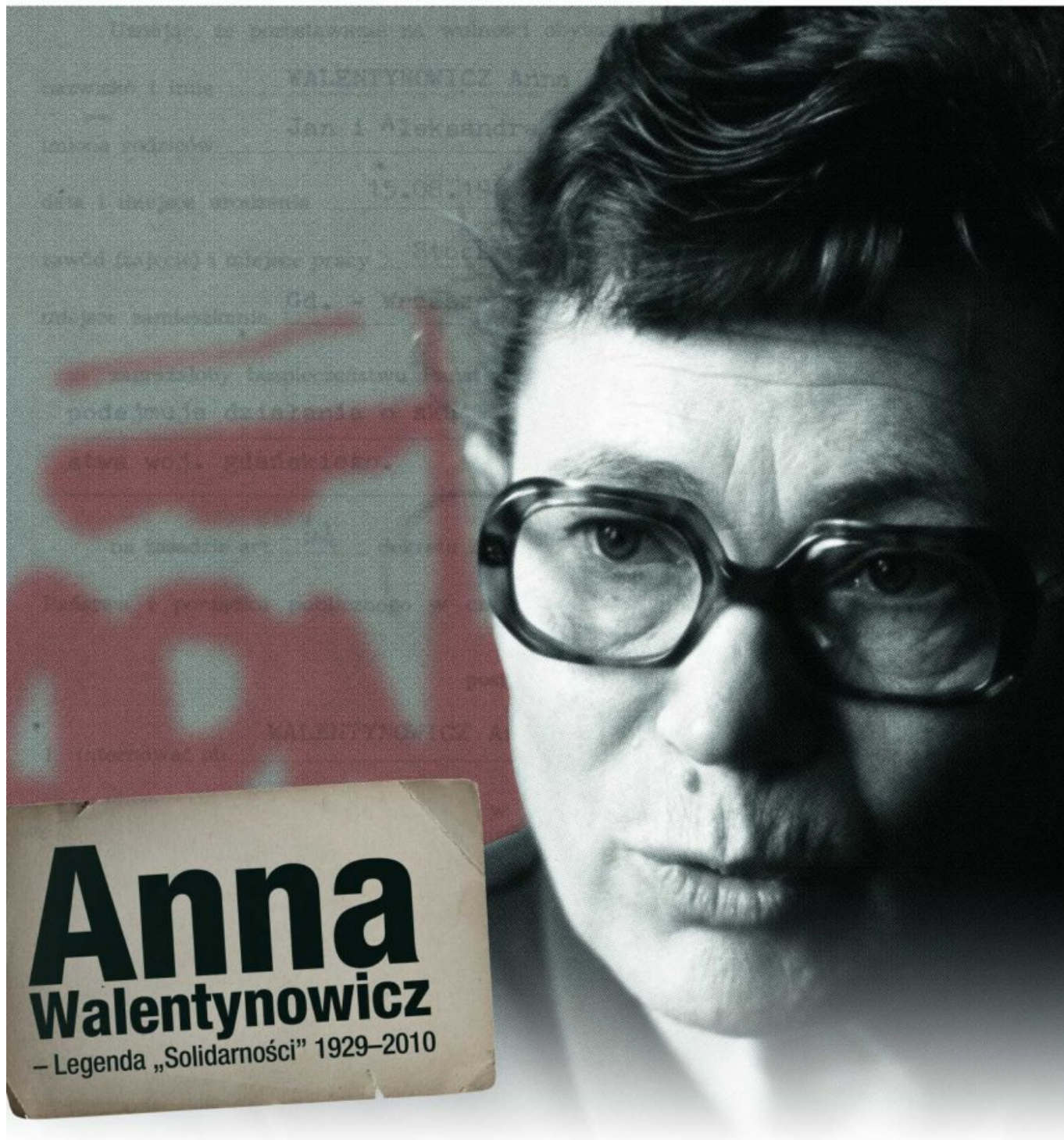
Anna Walentynowicz. Legenda „Solidarności” 1929-2010

Wystawa została przygotowana w trzydziestą drugą rocznicę powstania NSZZ „Solidarność”. Ekspozycja w układzie chronologicznym przedstawia życie i działalność Anny Walentynowicz.

Otwarcia wystawy, prezentowanej obok budynku, w którym mieszkała bohaterka wystawy, dokonali Prezes IPN dr Łukasz Kamiński oraz Przewodniczący Komisji Krajowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Piotr Duda. Jej autorem jest Arkadiusz Kazański.

Materiały ikonograficzne, które posłużyły do wykonania wystawy, pochodzą z archiwów (IPN, Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, państwowych, Kancelarii Prezydenta RP i innych), muzeów, bibliotek, a także zbiorów prywatnych, w tym także rodziny Anny Walentynowicz.

Ekspozycja składa się z 18 plansz formatu 90x125 cm, można ją prezentować zarówno we wnętrzach, jak i w plenerze.

Anna Walentynowicz

– Legenda „Solidarności” 1929–2010

„Pani nigdy nie będzie w encyklopedii” – kpt. SB Józef Burak, 19 I 1984 r.

Wystawa przygotowana przez Biuro Edukacji Publicznej
Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku

Autor: Arkadiusz Kazański

Recenzenci: dr Tomasz Ginter, Tomasz Kozłowski, Paweł Rokicki

Projekt graficzny: Bartłomiej Siwek

Redakcja i korekta: Joanna Karbarz-Wilińska, Anna Świńska-Jopek

Zdjęcia, dokumenty i inne materiały ze zbiorów:

Archiwum IPN w Białymostku, Bydgoszczy, Gdańsku, Warszawie, Archiwum Prezydenta RP, Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, Archiwum Pika w Gdańsku, Archiwum Stoczni Gdańskiej S.A., Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego Łódź Centrum, Biblioteki Gdańskiej PAN, Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku, Agencji FORUM oraz zbiorów prywatnych Andrzeja Kołodziejki, Zosona Kwęki, Kazimierza Maciejewskiego, Bogusława Nieznalskiego, Romana Urbańskiego, Anny Walentynowicz (użyczonych dzięki uprzejmości rodziny Anny Walentynowicz)

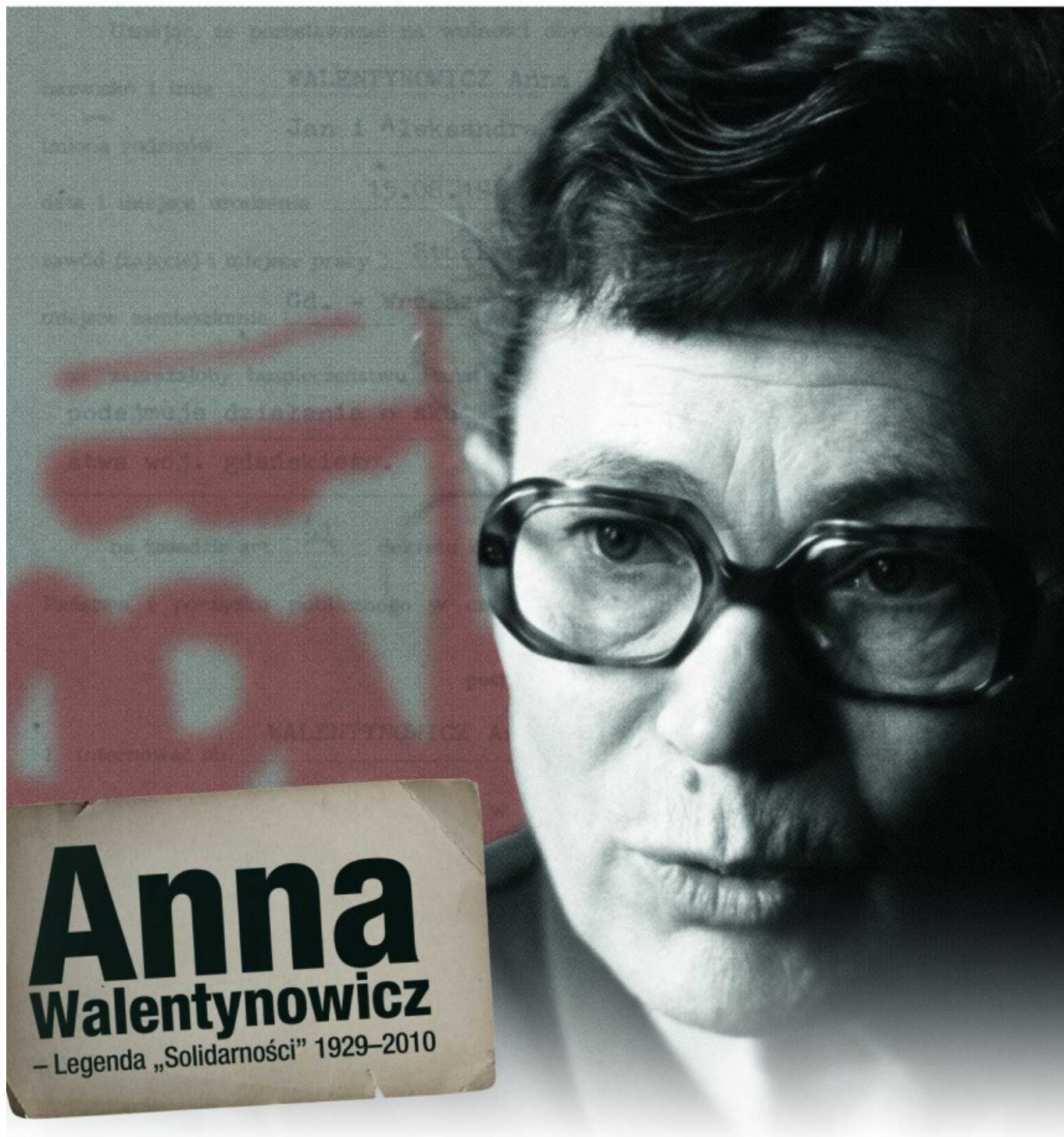
Wykorzystane publikacje:

A. Walentynowicz, A. Baszanowska, *Cień przyszłości*, Kraków 2005

S. Ciolekiewicz, *Anna Solidarność. Życie i działalność Anny Walentynowicz na łec epoki (1929–2010)*, Poznań 2010

W tle: Anna Walentynowicz w roku 1980 lub 1981
(Archiwum IPN w Gdańsku; Fot. Olie Karand)

Panele wystawy

„Pani nigdy nie będzie w encyklopedii” – kpt. SB Józef Burak, 19 I 1984 r.

Wystawa przygotowana przez Biuro Edukacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku

Autor: Arkadiusz Kazański

Recenzenci: dr Tomasz Ginter, Tomasz Kozłowski, Paweł Rokicki

Projekt graficzny: Bartłomiej Siwek

Redakcja i korekta: Joanna Karbarz-Wilińska, Anna Świńska-Jopek

Zdjęcia, dokumenty i inne materiały ze zbiorów:

Archiwum IPN w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Warszawie, Archiwum Prezydenta RP, Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku, Archiwum Pika w Gdańsku, Archiwum Starej Gdańskiej S.A., Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego Łódź Centrum, Biblioteki Gdańskiej PAN, Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku, Agencji FORUM oraz zbiorów prywatnych Andrzeja Kozłowieja, Zenona Kwiek, Kazimierza Maciejewskiego, Bogusława Niezwałskiego, Romana Urbanińskiego, Anny Walentynowicz (uzyczonych dzięki uprzejmości rodziny Anny Walentynowicz)

Wykorzystane publikacje:

A. Walentynowicz, A. Baszanowska, *Cień przyszłości*, Kraków 2005

S. Cienkiewicz, *Anna Solidarność. Życie i dalszość Anny Walentynowicz na III epokę (1929–2010)*, Poznań 2010

Nr 156653/w Lódź, dnia 27.12.57 roku
 Sąd Powiatowy Gdańsk
 z dnia 28.12.57 No. 10874/57
 na podstawie dekretu z dnia 23. X. 1947 r. (Dz. U. B. P. Nr 65 poz. 373) ustalając następującą treść:

AKT URODZENIA

I. Dane dotyczące dziecka:

- Miejsce urodzenia Równa
- Data urodzenia piętnasty sierpnia, tysiąc dziewięćsetego ósmego (15. 8. 1929)
- Godzina urodzenia 3 minut
- Nazwisko Lubczyk
- Imię (imiona) Anna
- Płeć żeńskie

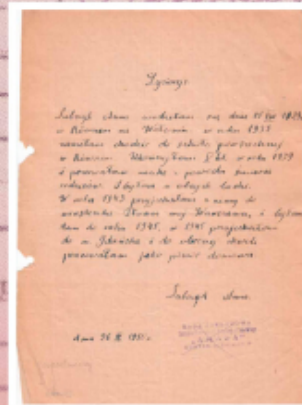
**Anna
Walentynowicz**
 – Legenda „Solidarności” 1929–2010

II. Dane dotyczące rodziców:

	Ojciec	Matka
1. Nazwisko	<u>Lubczyk</u>	<u>Lubczyk</u>
2. Imię (imiona)	<u>Jan</u>	<u>Aleksandra</u>
3. Nazwisko	<u>Lubczyk</u>	<u>Dobrowska</u>
4. Zawód	<u>ogrodnik</u>	<u>krawcowa</u>
5. Miejsce	<u>Równa</u>	<u>Równa</u>
6. Data urodzenia	<u>18. 11. 1888</u>	<u>15. 12. 1888</u>
7. Miejsce	<u>Równa</u>	<u>Równa</u>
8. Stwierdzenie	<u>rodzenie</u>	<u>rodzenie</u>

Anna Lubczyk. Pierwsza połowa lat pięćdziesiątych XX w.
Wzrostem prywatnie Anna Walentynowicz

Zdjęcie Anny Lubczyk z 26 września 1950 r. w Zakładach Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Arada” w Gdańsku wraz z podaniem o przyjęcie do pracy
Mata osobnie Anna Lubczyk w Zakładach Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Arada” w Gdańsku przeobrażone w Andrzeja Piko w Salsko

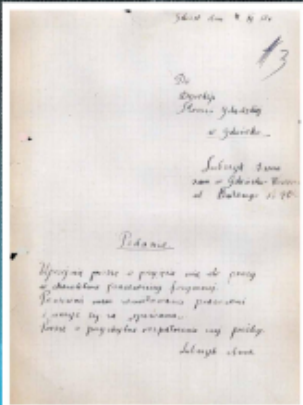
Trudne początki

Anna Walentynowicz z domu Lubczyk urodziła się 15 sierpnia 1929 r. w Równem na Wołyniu (obecnie Ukraina). Ojciec Jan był ogrodnikiem, matka Aleksandra – krawcową. Anna miała starszego brata Andrzeja. W 1935 r. rozpoczęła naukę w szkole powszechnej. Przerwał ją wybuch II wojny światowej. Wcześniej straciła oboje rodziców. Ojciec zginął we wrześniu 1939 r., walcząc jako żołnierz Wojska Polskiego z Niemcami, matka zmarła wkrótce potem na zawał serca. Brat został wywieziony przez Sowieców w głąb ZSRR i słuch po nim zaginął. Anię zaopiekowali się sąsiedzi, którzy wymagali od niej ciężkiej pracy. W 1945 r. przyjechała z nimi do poniemieckiego gospodarstwa pod Gdańskiem. Niedługo potem uciekła i zamieszkała u rodziny Gładkowskich: „Opiekowałam się trzyletnią córeczką państwa, miałam swój pokój i mogłam jeść przy wspólnym stole, jak członek rodziny. To wtedy – jako dorosła dziewczyna – ośmieliłam się uwierzyć, że jestem człowiekiem, jak inni wokół”.

W tbc: Akt urodzenia Anny Lubczyk sporządzony 27 grudnia 1951 r. w Urzędzie Stanu Cywilnego w Łodzi
 Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego Łódź, Dział 10

**Anna
Walentynowicz**
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Podanie o przyjęcie do pracy w Stoczni Gdańskiej w zawodzie spawacza złożone przez Annę Lubczyk 4 listopada 1950 r.
Ulica osobowa Anny Walentynowicz w Arkadach Stoczni (Gdańsk)

Tłocznik i zdjęcie poświęcone Annie Lubczyk w artykule 'Nasi przodownicy', 'Dziennik Bałtycki', 4-6 kwietnia 1953 r.
Bielska Górska PMS

Tekst i zdjęcie poświęcone Annie Lubczyk jako produkującej spawacza Stoczni Gdańskiej, 'Dziennik Bałtycki', 6-7 grudnia 1953 r.
Bielska Górska PMS

Spełnienie marzeń – praca w stoczni

W listopadzie 1950 r. Anna Lubczyk rozpoczęła pracę w Stoczni Gdańskiej. „W głowie szumiało mi morze i słyszałam słowa z plakatów: »Młodzież buduje okręty«. Najbardziej imponowała mi praca spawacza w blasku płomieni, w sнопach iskier. Czułam radość i lęk: czy dam radę? Przysięgałam sobie, że poświęcę wszystkie siły i że nikt nigdy nie będzie miał powodu, żeby mnie zwolnić z pracy. Chodziłam na kurs spawacza. Uczylałam się z zapalem i byłam wdzięczna Polsce Ludowej, że pozwala mi pracować”. W niezwykle trudnych warunkach swoje obowiązki wykonywała z wyjątkową sumiennością i poświęceniem. Została przodownicą pracy – wyrabiała nawet 270 proc. normy. Jako wzorowy pracownik trafiła na pierwsze strony gazet.

W tle: Anna Lubczyk (w środku) z koleżankami – spawaczkami w Stoczni Gdańskiej. Pierwsza połowa lat pięćdziesiątych XX w.
[źródło: w. gajdański, Anna Walentynowicz]

Młodzięcza wiara w nowy wspaniały świat

Jako wyróżniająca się pracownica Stoczni Gdańskiej im. Lenina Anna Lubczyk pojechała do Berlina na III Światowy Zlot Młodych Bojowników o Pokój (5–19 sierpnia 1951 r.). Wierzyła w ideały wolności, równości i sprawiedliwości. Ponieważ dobrze poznała ciężkie warunki pracy kobiet w zakładzie, zaangażowała się w działalność na rzecz ich poprawy, wstępując w szeregi stoczniowej Ligi Kobiet i Rady Oddziałowej związków zawodowych. Aktywność i pracowitość Anny Lubczyk docenili jej bezpośredni przełożeni. Dwukrotnie została odznaczona Brązowym Krzyżem Zasługi, a w 1961 r. Srebrnym. W 1952 r. spotkało ją bolesne rozczarowanie. Kiedy była w ciąży, opuścił ją człowiek, któremu zaufała. Samotna, bez mieszkania, nie poddała się jednak — we wrześniu 1952 r. urodziła syna Janusza.

W tę Annę Lubczyk (oba zdjęcia z lewej) wśród uczestników III Światowego Zlotu Młodych Bojowników o Pokój w Berlinie. Sierpień 1951 r.
Źródło: prywatna Archiwum Walentynowicz

Anna Walentynowicz

– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Anna Lubczyk z synem. Lata pięćdziesiąte XX w.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Anna Lubczyk z synem. Lata pięćdziesiąte XX w.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Anna Walentynowicz z mężem na leśnym stołeczku. Lata sześćdziesiąte XX w.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Anna Walentynowicz z mężem i przyjaciółką. Lata sześćdziesiąte XX w.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

...rodzinne szczęście

Jak wspominała Anna Walentynowicz: „Kazimierz był cichym, spokojnym człowiekiem, przypominał trochę mojego ojca. Mówiono o nas: ona biega, on – chodzi. Budził zaufanie i sympatię. Wysłałam za mąż z rozsądku, miłość przyszła później. Byłam bardzo szczęśliwa”. Ogromnie cieszył ją fakt, że Janusz polubił Kazimierza. Dorastający syn potrzebował męskiej opieki i przykładu.

Po szesnastu latach ciężkiej pracy w charakterze spawacza elektrycznego Anna Walentynowicz ze względów zdrowotnych (lekarze zdiagnozowali stan przedrakowy) w czerwcu 1966 r. została przeniesiona do lżejszej pracy na stanowisko suwnicowej.

W tle: Ślub cywilny Anny i Kazimierza. Wrzesień 1954 r.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

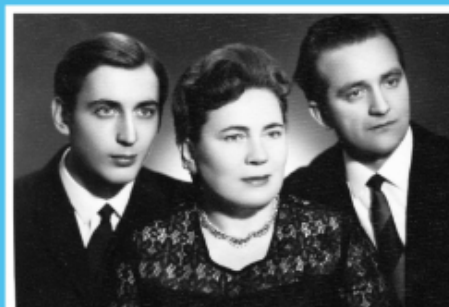
Anna Walentynowicz z mężem, 26 września 1964 r.
(Zbiórka prywatna Anny Walentynowicz)

Anna Lubczyk (z lewej) z synem na plaży. Lata pięćdziesiąte XX w.
(Zbiórka prywatna Anny Walentynowicz)

Anna Lubczyk z synem. Lata pięćdziesiąte XX w.
(Zbiórka prywatna Anny Walentynowicz)

Anna Walentynowicz z synem i mężem
(Zbiórka prywatna Anny Walentynowicz)

Samotność i...

Anna Lubczyk samotnie wychowywała syna Janusza, póki nie poznała Kazimierza Walentynowicza, ślusarza w tej samej brygadzie. Po dziesięciu latach znajomości, 26 września 1964 r., w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdańsku-Wrzeszczu wzięli ślub.

W tle: Anna Lubczyk z synem. Lata pięćdziesiąte XX w.
(Zbiórka prywatna Anny Walentynowicz)

Anna
Walentynowicz
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Około węgla Hucisko w Gdańsku. Grudzień 1970 r.
(Archiwum IPN w Gdańsku)

Zdjęcie znane jako Głazka Pieta. Przedstawia jedną z ofiar Grudnia '70 na ulicy w centrum Gdańska
(Archiwum IPN w Gdańsku)

Grudzień '70

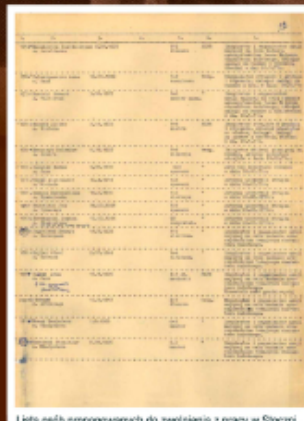
12 grudnia 1970 r. rząd Józefa Cyrankiewicza ogłosił podwyżkę cen mięsa i jego przetworów oraz innych wyrobów spożywczych. 14 grudnia w proteście przeciwko tym działaniom wyszli na ulice Gdańska robotnicy ze Stoczni Gdańskiej im. Lenina. Dzień później przyłączyli się do nich pracownicy z innych zakładów Trójmiasta. Doszło do starć z siłami milicji i wojska. Manifestanci podpalili budynek Komitetu Wojewódzkiego PZPR. 16 grudnia wojsko otworzyło ogień do robotników wychodzących ze Stoczni Gdańskiej. Następnego dnia w Gdyni zaczęło strzelać do idących do pracy stoczniowców i portowców. Według oficjalnych danych na całym Wybrzeżu w grudniu 1970 r. zginęło 45 osób, a 1165 zostało rannych. Winni masakry grudniowej nie zostali osądzeni. Podczas tego protestu Anna Walentynowicz brała udział (razem z mężem) w demonstracjach pod KW PZPR w Gdańsku, a także przygotowywała posiłki dla protestujących robotników.

Anna Walentynowicz

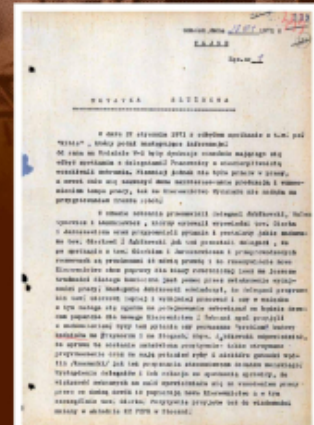
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Anna Walentynowicz (z lewej) pod II bramą Stoczni Gdańskiej im. Lenina. W tle mur stoczni z wiekami upamiętniającymi poległych stoczniowców. 1 maja 1971 r.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Lista osób proponowanych do zwolnienia z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina (pod numerem 176 Anna Walentynowicz) w związku z wydarzeniami Grudnia '70 i strajkami w styczniu 1971 r.
(Archiwum IPN w Gdańsku, Akta sprawy obiektywnej krypt. „Jesień 70”)

Notatka funkcjonariusza Wydziału II KW MO w Gdańsku kpt. Eugeniusza Muszala z stenogramy z tajnym współpracownikiem ps. „Kibić” na temat spotkania delegatów Stoczni Gdańskiej z Edwardem Gierkiem
(Archiwum IPN w Gdańsku, Akta sprawy obiektywnej krypt. „Jesień 70”)

Rozwiane złudzenia

25 stycznia 1971 r. Anna Walentynowicz jako delegatka Wydziału W-2 uczestniczyła w spotkaniu przedstawicieli zakładów pracy Trójmiasta z Edwardem Gierkiem, nowo wybranym I sekretarzem Komitetu Centralnego PZPR. Uwierzyła zapewnieniom władz. Nie zapomniała jednak o poległych w czasie rewolty grudniowej. Wzięła m.in. udział w strajkach w Stoczni Gdańskiej w styczniu 1971 r., podczas których domagano się ukarania winnych masakry oraz budowy pomnika upamiętniającego ofiary.

Początek lat siedemdziesiątych to jednak dla Anny Walentynowicz przede wszystkim dramat rodzinny. 10 października 1971 r. zmarł Kazimierz. Niedługo potem syn otrzymał powołanie do odbycia zasadniczej służby wojskowej w Marynarce Wojennej.

Z powodu udziału w strajkach pierwszej połowy 1971 r. Anną Walentynowicz zainteresowała się gdańska Służba Bezpieczeństwa, która zaczęła ją inwigilować w ramach dwóch spraw obiektywnych: „Arka” i „Jesień 70”. Stopniowo Anna rozstawała się ze złudzeniami co do realnego socjalizmu i możliwości naprawy systemu. Pod koniec lat siedemdziesiątych z audycji Radia Wolna Europa dowiedziała się o istnieniu Komitetu Obrony Robotników, a później o powstaniu Wolnych Związków Zawodowych.

do zwolnienia z pracy. W tej sytuacji petycja kolegów była jedyną możliwą formą obrony.

SZYKANY W PRACY Stocznia Gdańska im. Lenina prowadzi nadal wojnę z suw nicową Annę Walentynowicz. Dyrekcja nie może pogodzić się z tym, że prosty robotnik kobieta może mieć własne zdanie, godność, odwagę. Kierownicy rozpuszczają plotkę, że jest to kobieta chora umysłowo. Nie przeszkodziło to Stoczni na kilka miesięcy przed emeryturą posłać A. Walentynowicz na szkolenie w pracy zespołowej dźwigów, ponieważ dn. 1.02.80r. przesłano ją z wydz. W-2 na wydz. GS do magazynów gdzie wymagana jest praca zespołowa. Anna Walentynowicz pracuje teraz za "żelazną kurtyną", bez miejskiego telefonu i możliwości kontaktu z załogą. Za wyjście po wypłatę ukarano ją upomnieniem. 5-osobową załogę magazynu kierownik Marian Derwich usiłuje skłonić do funkcji bezpieczeństwa. Dyrekcję dreczy jeszcze jedno. Idąc do pracy przez Stocznnię Anna Walentynowicz może komuś dać gazetkę z kimś porozmawiać, opowiedzieć, jak sije Służba Bezpieczeństwa. Do wojny włączono więc Straż Przemysłową. 10. III o godz. 9.30 na A. Walentynowicz wracając ze szkolenia 6-ciu strażników urządziło zasadzkę. Na placówce Straży przeprowadzono rewizję, zabrano przepustkę i instrukcję ze szkolenia. Następnego dnia otrzymała nagane, potrącono jej wypłatę za wysługę lat i 13-tą pensję. Resztę szkolenia A. Walentynowicz odbyła w magazynie, gdzie musiał przychodzić wykładowca. Incydenty powtarzają się. Ostatnio posunięto się do prowokacji. Dwukrotnie zostały zerwane plomby na drzwiach magazynu. Straż Przemysłowa oskarżyła o to pracowników. W szatni ktoś podrzucił kilka egzemplarzy "Robotnika Wybrzeża". Wojna trwa. Komu lub czemu zagraża Anna Walentynowicz?

LISTY DO REDAKCJI Dziękujemy Czytelnikom, którzy pili piwo i napisali listy. Wpisany przez 17-tu pracowników Gdańskiej opublikujemy w następnym numerze. Porusza on sprawy kierownika wydz. W-2 Gumńskiego ze Służbą Bezpieczeństwa.

ZMIANY W SKŁADZIE KZ WZZ WYBRZEŻA W związku ze zmianami w składzie KZ WZZ Wybrzeża...

...rzej Bulc, zachowując prawo w Wybrzeże. Obecnie w skład Komitetu Redakcji: Joanna Duda-Gawiazda, Andrzej Gwiazdowiec, Kazimierz Szoloch, Joanna Duda-Gawiazda, Czorniec 1978 r.

Uczestnicy głodówki protestacyjnej w obronie Błażeja Wyszczkowski. Na zdjęciu m.in. Andrzej Gwiazdowiec, Bogdan Borsewicz, Krzysztof Wyszczkowski, Kazimierz Szoloch, Joanna Duda-Gawiazda. Czorniec 1978 r. (Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Pierwszy numer "Robotnika Wybrzeża" (Archiwum Główna PWA)

Manifestacja zorganizowana przez WZZ w rocznicę Grudnia '70 przy II bramie Stoczni Gdańskiej. Autobusy (z dawną piłką przy ul. Doki) na polecenie SB zastąpiły demonstrujących. 16 grudnia 1978 r. (Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Anna Walentynowicz
- Legenda „Solidarności” 1929-2010

Działalność Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża

Wolne Związki Zawodowe Wybrzeża powstały pod koniec kwietnia 1978 r. Ich założyciele (m.in. Andrzej i Joanna Gwiazdowiec, Krzysztof Wyszczowski; dołączyli później m.in. Bogdan Borsewicz, Lech Kaczyński, Andrzej Kołodziej, Alina Pienkowska, Maryla Płońska, Kazimierz Szoloch, Anna Walentynowicz, Lech Wałęsa) opowiadali się za demokratyzacją życia, możliwością zrzeszania się w prawdziwie wolnych i niezależnych związkach zawodowych oraz obroną praw pracowniczych. Organizowano obchody rocznic Grudnia '70, akcje ulotkowe i kolportażowe, a także wykłady dla robotników. Anna Walentynowicz pierwszy raz pojawiła się na zebraniu Wolnych Związków w maju 1978 r. Udostępniła swoje mieszkanie na spotkania, brała udział w kolportażu pism. Zadebiutowała na łamach „Robotnika Wybrzeża”. Jej zaangażowanie wywołało kolejne prześladowania ze strony gdańskiej SB (m.in. wielokrotne zatrzymania). Bezpieka wszczęła wówczas wobec niej nową sprawę operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Suwnicowa”, niedługo potem przemianowaną na „Emerytka”.

W tym artykule Szykany w pracy poświęcony sytuacji Anny Walentynowicz w Stoczni „Robotnik Wybrzeża” 1980, nr 7 (Archiwum Główna PWA)

PRZEPUSTKA STAŁA

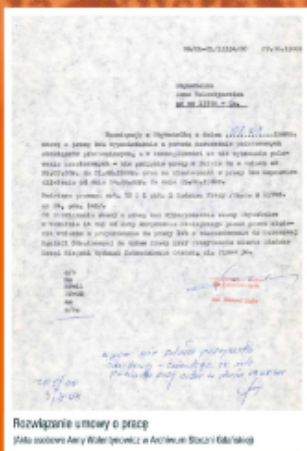
**Anna
Walentynowicz**
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Nr 1 3 3 3 4

Walentynowicz Anna
ur. 15.VII.1929

W. 2. 0

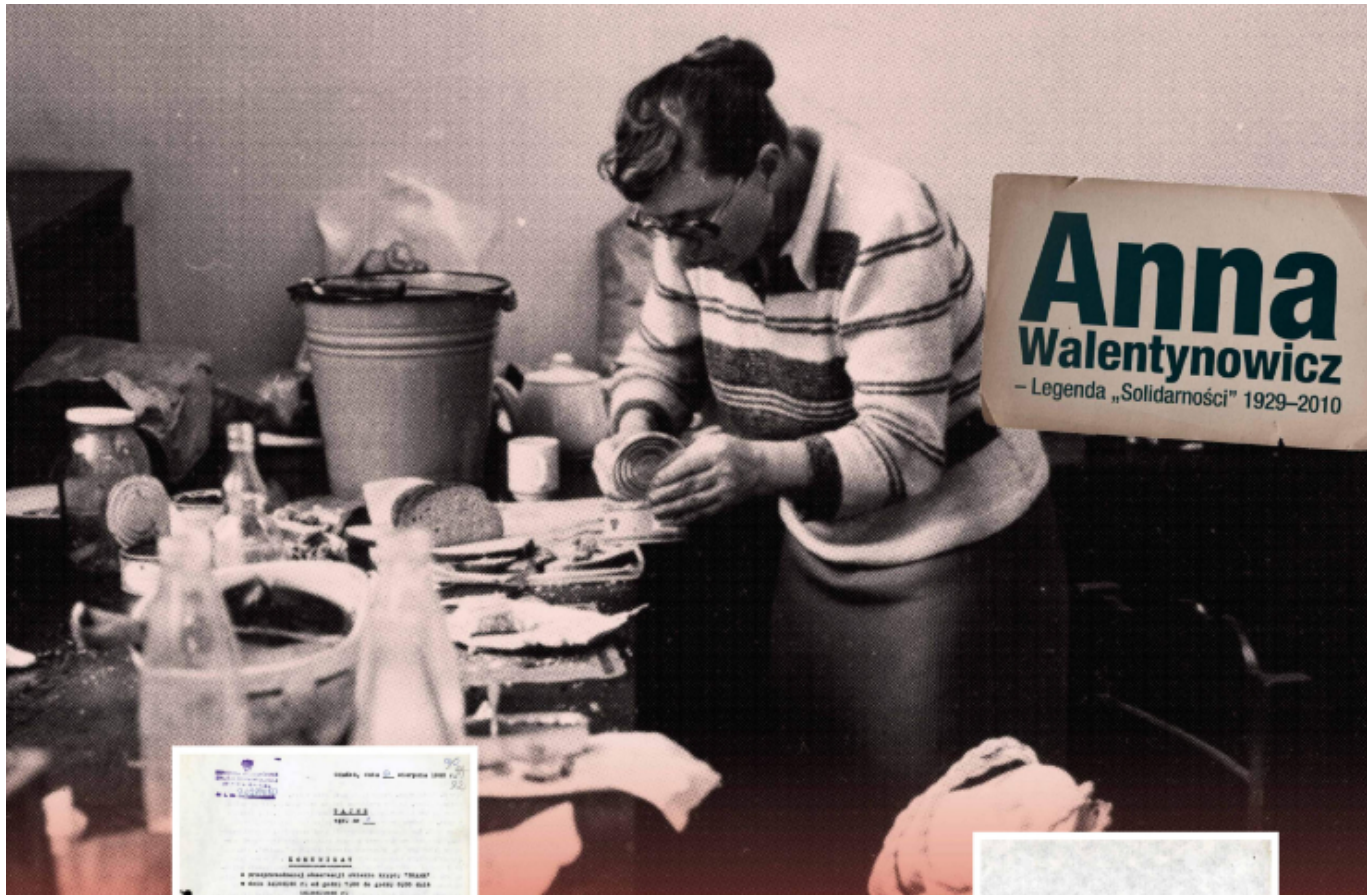
2 3 PAZDZ 1972

Pracownicy Stoczni Gdańskiej składający wieńce ku czci poległych w grudniu 1970 r. strajkownikom przez funkcjonariuszy SB. W bramie Stoczni Gdańskiej, 1 maja 1971 r.

Represje przed Sierpniem '80

W grudniu 1978 r. dyrekcja Stoczni Gdańskiej, by ograniczyć wpływ Walentynowicz na załogę, zapewne w porozumieniu z SB przeniosła ją do zakładu „Techmor”. Po czterech miesiącach „zesłania” Anna wróciła do stoczni dzięki pomocy Lecha Kaczyńskiego, specjalisty w zakresie prawa pracy. Kolejną szykaną było przeniesienie jej na suwnicę w Stoczni Północnej. Terenowa Komisja Odwoławcza w Gdańsku nakazała przywrócić Walentynowicz do pracy na Wydziale W-2 macierzystego zakładu. Próbowala ją podjąć, jednak dyrekcja „Lenina” nie chciała do tego dopuścić. W końcu 7 sierpnia 1980 r. zwolniono ją ze stoczni. W obronie Anny stanęli koledzy z Wolnych Związków Zawodowych. Przygotowali oświadczenie, które następnie kolportowali wśród robotników.

**Anna
Walentynowicz**
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Wzrost: 160 cm, Ciężar ciała: 50 kg
Data urodzenia: 1929-08-14
Miejsce urodzenia: Gdynia, ul. Żwirki i Wigury 10

SKARŻA
o niesprawiedliwym zwolnieniu z pracy
o niewypłaconych świadczeniach emerytalnych

Do Państwa szanownego Prezesa w dniu 14 sierpnia 1980 r. zgłosiłam skargę na niesprawiedliwe zwolnienie z pracy i niewypłaconych świadczeniach emerytalnych. Wskazuję na to, że w dniu 14 sierpnia 1980 r. zostałam zwolniona z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”. Wskazuję na to, że w dniu 14 sierpnia 1980 r. zostałam zwolniona z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”. Wskazuję na to, że w dniu 14 sierpnia 1980 r. zostałam zwolniona z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”.

Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa podczas sierpniowego strajku dzień i noc obserwowali rejon i bramę Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”.
Fragment Komunikatu z obserwacji, w którym jest mowa o tym, jak stoczniovcy po rozpoczęciu strajku 14 sierpnia 1980 r. przyciągali do stoczni Annę Walentynowicz (figurantkę ps. „Wiolet”), w obronie której podjęli decyzję o strajku
Archiwum PNB w Gdańsku

Członkowie Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Sali BHP Stoczni Gdańskiej. Od lewej: Józef Szary, Anna Walentynowicz, Lech Wałęsa, Zdzisław Kobyliński, Bogdan Lis, Florian Wiśniewski, Alina Pienkowska, Józef Przybylski, Stefan Izdebski
fot. Bogdan Nierobko

Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
Stoczni Gdańskiej im. Lenina
ul. Żwirki i Wigury 10
Gdynia, 14 sierpnia 1980 r.

Wskazuję na to, że w dniu 14 sierpnia 1980 r. zostałam zwolniona z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”. Wskazuję na to, że w dniu 14 sierpnia 1980 r. zostałam zwolniona z pracy w Stoczni Gdańskiej im. Lenina w ramach operacji o kryptonimie „Sztima”.

DYREKTOR STRODKI
[Signature]

Cofigiła decyzji o zwolnieniu
Wła osobist. Anna Walentynowicz w Archiwum Stoczni Gdańskiej

Sierpień '80 – strajk w obronie Anny Walentynowicz

Strajk w Stoczni Gdańskiej im. Lenina rozpoczął się 14 sierpnia 1980 r. Zainicjował go Bogdan Borusewicz oraz młodzi stoczniovcy: Jerzy Borowczak, Bogdan Felski i Ludwik Prądyński. Po kilku godzinach do stoczni dotarł Lech Wałęsa, który stanął na czele komitetu strajkowego. Stoczniovcy żądali przywrócenia do pracy Anny Walentynowicz, 1 tys. zł podwyżki i przyznania dodatku drożyznianego. Następnego dnia do strajkujących przyłączyli się pracownicy innych wielkich zakładów pracy Trójmiasta, m.in. stoczni, portów, rafinerii i komunikacji miejskiej. 16 sierpnia Komitet Strajkowy Stoczni Gdańskiej ogłosił zakończenie strajku. Pod naciskiem delegatów innych zakładów protest jednak kontynuowano, powołując jednocześnie Międzyzakładowy Komitet Strajkowy z przewodniczącym Lechem Wałęsą na czele. W skład Prezydium MKS, skupiającym przedstawicieli najważniejszych zakładów Trójmiasta, weszła także Anna Walentynowicz.

W tle: Anna Walentynowicz w czasie sierpniowego strajku robi kanapki w „kuchni” strajkowej
fot. Dariusz Trybański/1316

Anna Walentynowicz

– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Mury Stoczni Gdańskiej w sierpniu 1980 r.
(fot. Bogdan Skoczka)

Anna Walentynowicz wśród doradców Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego w Stoczni Gdyniejskiej im. Lenina. Od lewej stoją Bronisław Geremek, Tadeusz Kowalik, Romuald Kukułowicz, Andrzej Wielowieyski, Anna Walentynowicz, Jan Strzemecki, Bohdan Dymiński, Tadeusz Mazowiecki
(Centralne Muzeum Morza w Gdańsku, Fot. Remuśt Paweł)

Członkowie Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego. Od lewej: Henryk Krzywoski, Andrzej Kołodziej, Anna Walentynowicz
(fot. Ryszard Maciejewski)

Delegacja Komisji Rozłowej z wicepremierem Mieczysławem Jagielskim wchodzi do Sali DHP Stoczni Gdyniejskiej im. Lenina
(fot. Ryszard Maciejewski)

Sierpień '80 – czas nadziei

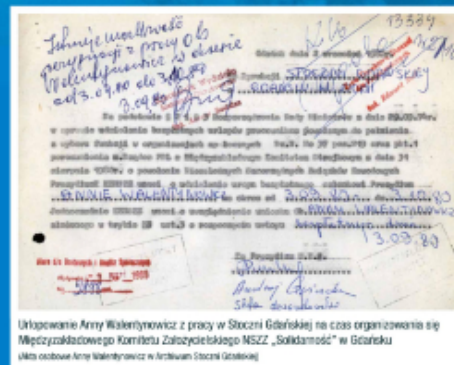
Międzyzakładowy Komitet Strajkowy przedstawił 21 postulatów. Od spełnienia żądań uzależniano zakończenie protestu. Władze zwlekają z uznaniem MKS. Ostatecznie, pod naporem rozprzestrzeniającej się na cały kraj akcji strajkowej (w gdańskim MKS skupiło się blisko 800 zakładów pracy), do Stoczni Gdańskiej przybyła na rozmowy delegacja rządowa. 31 sierpnia 1980 r. Lech Wałęsa i wicepremier Mieczysław Jagielski podpisali porozumienie. Jego najważniejszym efektem była zgoda na powołanie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”.

Uroczystość wmurowania sokoł artystyczny pod Pomnik Poległych Stoczniowców 1970 w Gdańsku 6 grudnia 1980 r.
(Źródło: prywatnie Dorota Kwiek)

Obrazy Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku 28 listopada 1980 r. Od lewej: Bogdan Lis (leśdź), Bogusław Gójk, Anna Walentynowicz, Władzech Gruszczyk, Andrzej Rozpachowski
(Źródło: prywatnie Dorota Kwiek)

Urlopowanie Anny Walentynowicz z pracy w Stoczni Gdańskiej na czas organizowania się Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku
(Źródło: osobnie Anna Walentynowicz w Archiwum Stoczni Gdańskiej)

Wolność

Po Sierpniu '80 Anna Walentynowicz wróciła do pracy w stoczni na swoim macierzystym Wydziale W-2. Została jednak urlopowana na czas działalności w formującym się Związku. Weszła w skład Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Jako symbol Sierpnia '80, osoba, w obronie której rozpoczął się strajk, budziła ogromne zainteresowanie w całej Polsce, jeździła więc na liczne spotkania. W pewnym momencie kwestią sporną stał się pomnik budowany ku czci poległych w grudniu 1970 r., gdyż władze próbowały zmienić jego nazwę. Walentynowicz zdecydowanie przeciw temu zaprotestowała, obawiając się, że umożliwi to manipulowanie prawdą historyczną i zatarcie odpowiedzialności za masakrę stoczniowców. Dzięki m.in. jej postawie monument zachował swoją pierwotną nazwę: „Pomnik Poległych Stoczniowców 1970”.

W Br. Anna Walentynowicz po decyzji Sądu Wojewódzkiego w Warszawie o rejestracji NSZZ „Solidarność” 10 listopada 1980 r.
(Źródło: prywatnie Dorota Kwiek)

Anna Walentynowicz

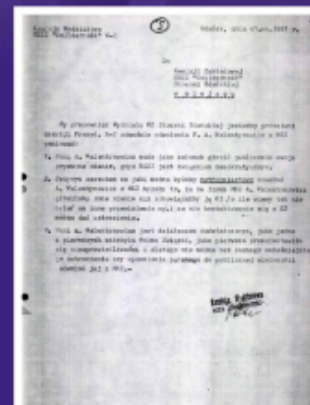
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Z wizytą u Ojca Świętego, Syczeń 1981 r.
(Fot. Bogdan Włodarczyk)

Decyzja Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” Stoczni Gdańskiej o odwołaniu Anny Walentynowicz z Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku z 1 kwietnia 1981 r.

Konkretizacja Wydziałowa NSZZ „Solidarność” Wydziału W-2 Stoczni Gdańskiej jako jedyną w zakładzie sprzeciwiła się decyzji o odwołaniu Anny Walentynowicz z Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku

Konflikt

W styczniu 1981 r. delegację „Solidarności” przyjął w Watykanie Ojciec Święty Jan Paweł II. Spotkanie z papieżem było jednym z najszcześniejszych momentów w życiu Anny Walentynowicz. Na przełomie marca i kwietnia 1981 r. doszło jednak do jej otwartego sporu z Lechem Wałęsą. Bezpośrednim powodem była decyzja przewodniczącego Związku odwołująca gotowość strajkową w całym kraju. W efekcie Prezydium Komisji Zakładowej „Solidarności” Stoczni Gdańskiej wykluczyło ją z władz Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego w Gdańsku. Specjalna komisja powołana do zbadania konfliktu orzekła, że decyzja ta była niezgodna z prawem. Nie zmieniło to sytuacji Anny Walentynowicz; nie mogła uczestniczyć w zjeździe regionalnym i krajowym Związku. Nadal jednak sporo jeździła po Polsce i spotykała się z ludźmi. Stała także znajdowała się pod nadzorem funkcjonariuszy bezpieki, którzy m.in. w październiku 1981 r. opracowali plan podania jej silnie odwadniającego środka o nazwie Furosemid.

W 1981. Z czasem drogi Anny Walentynowicz i Lecha Wałęsy zaczęły się rozchodzić.
Początek przywrócenia Zimnej Wojny.

**Anna
Walentynowicz**
– Legenda „Solidarności” 1929–2010

Decyzja o internowaniu Anny Walentynowicz
(Archiwum IPN w Bydgoszczy)

Prośba Anny Walentynowicz do rezerwnika Zakładu Karnego
w Grudziądzu z 14 stycznia 1983 r.
(Archiwum IPN w Bydgoszczy)

Nakaz zwolnienia Anny Walentynowicz z Zakładu Karnego
w Grudziądzu z 30 marca 1983 r.
(Archiwum IPN w Bydgoszczy)

Stan wojenny

13 grudnia 1981 r. w Polsce wprowadzono stan wojenny. Następnego dnia Anna Walentynowicz była już w Stoczni Gdańskiej, gdzie uczestniczyła w strajku okupacyjnym. Dwa dni po jego rozbiciu została zatrzymana i internowana w Bydgoszczy-Fordonie, a następnie w Goldapi. Zwolniono ją w lipcu 1982 r. Niedługo cieszyła się wolnością, bo już miesiąc później została aresztowana pod zarzutem zorganizowania grudniowego strajku. W marcu 1983 r. Sąd Rejonowy w Grudziądzu ogłosił wyrok: 1 rok i 3 miesiące pozbawienia wolności w zawieszeniu. Pod koniec tego samego roku ponownie ją aresztowano. Tym razem za próbę wmurowania (z Kazimierzem Świtoniem i Ewą Tomaszewską) tablicy upamiętniającej pacyfikację strajkujących górników Kopalni Węgla Kamiennego „Wujek”. Z więzienia w Lublińcu zwolniono ją w kwietniu 1984 r. ze względu na zły stan zdrowia.

W tło: Anna Walentynowicz (przedsza z lewej) w strajkującej Stoczni Gdańskiej 15 grudnia 1981 r.
(Fot. Bogdan Wyszczelak)

Anna Walentynowicz

– Legenda „Solidarności” 1929–2010

LIŚTA NR 18
Otwarta Kampania Niezależnych
POZA UKŁADEM
 serdecznie zaprasza na wice wyborczy z udziałem
Andrzeja GWIAZDY
Anny WALENTYNOWICZ
 który odbędzie się
 w środę 8 września 1993 roku o godz. 19⁰⁰
 w Gdańsku-Wrzeszczu przy ulicy Grunwaldzkiej
 (na placu przy „Orszaku”).

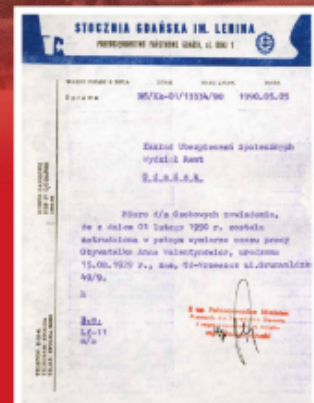
Wystąpimy przeciw jawnej niedemokratycznej ordynacji, która łagodziła skompromisowane partie. Chcemy przeciwstawić się bezprawiu i korupcji oraz próbom wprowadzenia dyktatury prezydenckiej. Chcemy stawiać opór tym, którzy dla własnych korzyści aspirują w koniunkturalnym wieloletnim społeczeństwie. To nieprawda, że polityka musi być z natury brudna. To nieprawda, że liczą się tylko pieniądze. To nieprawda, że nie ma już ludzi uczynnych. Wierzymy, że razem możemy tego dowiedzieć.

Terminy naszych audycji w blokach wyborczych (radio i telewizja):
 • TV program II — 6, 10, 15 i 16 września (godz. 19⁰⁰)
 • Radio Gdańsk — 12 i 15 września (w godz. 18⁰⁰–18⁴⁵)

Zaproszenie na wiceprzewodniczącego Andrzeja Gwiazdy i Anny Walentynowicz – kandydatów niezależnych z listy Poza Układem 8 września 1993 r.
 (Archiwum prywatne Romana Urbaniaka)

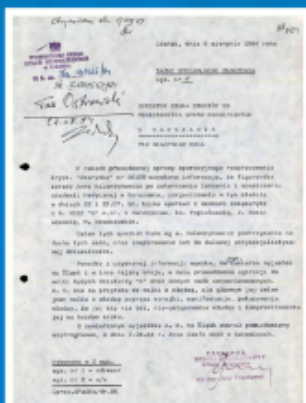
Anna Walentynowicz na jednym ze spotkań sympozjum „W trosce o Dom Ojczysty”.
 Lata dziesięćdziesiąte XX w.
 (Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Po wieku staraniach Anna Walentynowicz 5 maja 1990 r. została ponownie przyjęta do pracy w Stoczni Gdańskiej
 (Właściciel: Anna Walentynowicz w Archiwum Stoczni Gdańskiej)

„W trosce o Dom Ojczysty”

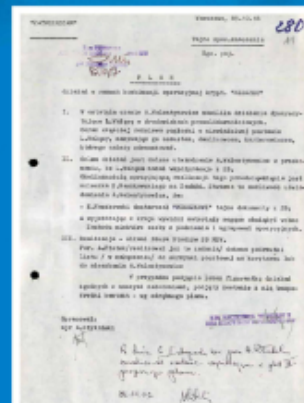
W 1988 r. wspólnie z Joanną Radecką, Krystyną Pieńkowską i Joanną Dudą-Gwiazdą Anna Walentynowicz zapoczątkowała cykl sympozjów „W trosce o Dom Ojczysty”. Prowadziła je do końca życia. Sprzeciwiała się rozmowom Okrągłego Stołu jako zdradzie idealów Sierpnia '80. Apelowwała do Lecha Wałęsy o odbudowę władz „Solidarności” w oparciu o statut i wyniki demokratycznych wyborów z 1981 r. 1 lutego 1990 r. wróciła do pracy w Stoczni Gdańskiej. Przepracowała jeszcze ponad rok, dzięki czemu nabyła prawo do wyższego świadczenia emerytalnego (wcześniej skromna emerytura często nie pozwalała nawet na wykupienie leków). W styczniu 1990 r., po przeszło dwudziestu latach, uwolniła się od swoich prześladowców z SB, bezpieka zamknęła bowiem sprawę „Emerytka”. Mimo to nadal była marginalizowana i często lekceważona, także w środkach masowego przekazu.

Informacja Służby Bezpieczeństwa z 9 sierpnia 1984 r. dotycząca aktywności Anny Walentynowicz
(Archiwum PZ w Warszawie, Akta sprawy operacyjnego rozpoznawania krypt. „Jemiołka”)

Anna Walentynowicz z ks. Jerzym Popiełuszką
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Informacja Służby Bezpieczeństwa z 18 października 1985 r. w sprawie relacji między Anną Walentynowicz a Lechem Wałęsą
(Archiwum PZ w Warszawie, Akta sprawy operacyjnego rozpoznawania krypt. „Jemiołka”)

Niezmiennie w obronie innych

Po wyjściu na wolność Anna Walentynowicz przebywała na leczeniu; w sierpniu 1984 r. przeszła na emeryturę. Krytycznie oceniała władze podziemnej „Solidarności” na czele z Lechem Wałęsą, zarzucając mu m.in. bierność, nieliczenie się ze zdaniem pozostałych członków Związku i uległość wobec władz. Zaprzyjaźniona z ks. Jerzym Popiełuszką, ogromnie przeżyła jego śmierć. W proteście przeciwko zamordowaniu duchownego oddała wszystkie odznaczenia otrzymane w PRL. Wielokrotnie podejmowała inicjatywy (m.in. głodówki) mające na celu obronę represjonowanych działaczy NSZZ „Solidarność”. Za swoje zaangażowanie płaciła wysoką cenę. Jedną z form represji skierowanych przeciw niej było aresztowanie syna, który skazany został na 1 rok i 3 miesiące więzienia.

Odnaczenie przez prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego. Od lewej: Anna Walentynowicz, bp Henryk Gulbinowicz (za nim Tadeusz Szczudłowski), dalej Andrzej Gieruszko i Joanna Duda-Galazda, 3 maja 2006 r.
Archiwum Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Fot. Marek Olszewski i Maciej Orszak

Legitymacja z postanowieniem o odznaczeniu Anny Walentynowicz Orderem Orła Białego, 3 maja 2006 r.
(Archiwum prywatne Anny Walentynowicz)

Choć trochę doceniona

U schyłku życia Anna Walentynowicz za swoją niezłomną postawę została uhonorowana prestiżowymi odznaczeniami. W grudniu 2005 r. w Waszyngtonie Amerykańska Fundacja Pamięci Ofiar Komunistów przyznała jej Medal Wolności Trumana-Reagana „za okazywanie niezwykłej odwagi i siły w podtrzymywaniu uniwersalnego pragnienia życia w wolności”. 3 maja 2006 r. prezydent Lech Kaczyński odznaczył ją Orderem Orła Białego „za działania na rzecz przemian demokratycznych i wolnej Polski”. Ostatnim wyróżnieniem była Nagroda im. Pawła Włodkowica, którą została uhonorowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich Janusza Kochanowskiego w 2009 r. „za odwagę w występowaniu w obronie podstawowych wartości i praw nawet wbrew zdaniu i poglądom większości”. Piękne i zarazem trudne życie Anny Walentynowicz zostało przerwane 10 kwietnia 2010 r. pod Smoleńskiem w katastrofie rządowego samolotu.

W tle: Prezydent Lech Kaczyński dekoruje Annę Walentynowicz Orderem Orła Białego, 3 maja 2006 r.
 Archiwum Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Fot. Marek Olszewski i Maciej Orszak

Pliki do pobrania

[Anna Walentynowicz. Legenda „Solidarności” 1929–2010 \(panele wystawy\) \(pdf, 30.23 MB\) 07.10.2020 09:00](#)

Opcje strony